

İçimizden biri...

Doç. Dr. SEMİH BİLGİN İLE YAPILAN SÖYLEŞİ

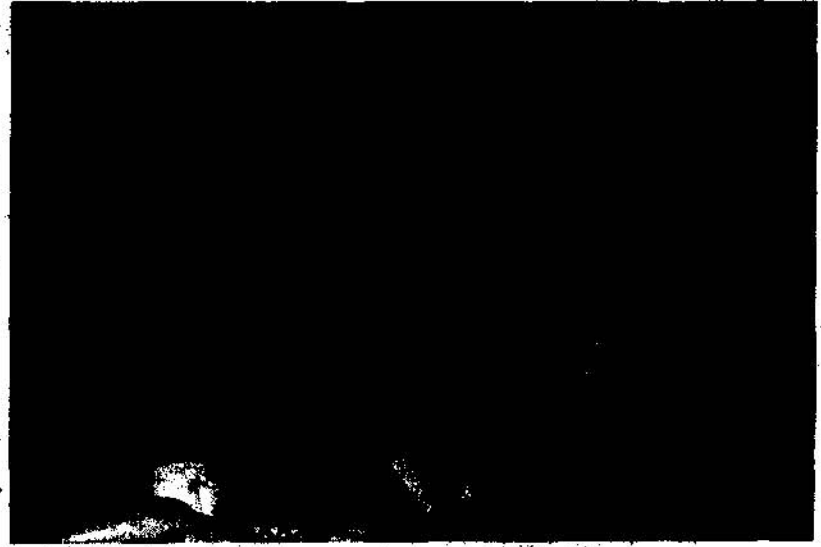
Söyleşen: Tolga ÇILOĞLU

• Hocam önce biz* özgeçmişinizden söz eder misiniz?

D 1969 yılında TED Ankara Koleji'ni, 1973'de ODTÜ Elektrik Mühendisliği Bölümü'nü bitirdim. 1973-1974 yıllarında Çayırova'da Arçelik A.Ş.'de sistem çözümleyici olarak çalıştım. Bu elektrik mühendisiğinden, işletmecilikte Bilgisayar kullanımına yönelmem sonucunu doğurdu. 1974'de master için ABD'ye gittim. Orada yine işletmelerde bilgi işlem konusunda çalıştım. 1976 yılında Türkiye'ye dönüp kısa dönem askerlik yaptıktan sonra Üniversite'ye girdim. ODTÜ İşletmecilik bölümünde önce asistan, sonra öğretim görevlisi oldum. 1978 yılında Kanada'ya gittim. Ve Elektrik Mühendisliğime geri dönmüş oldum. Doktoramı Manitoba Üniversitesi Elektrik Bölümü'nde tamamlayarak 1982'de ODTÜ İşletmecilik Bölümü'ne geri döndüm. Ancak Mühendislik-İşletmecilik ikilemini çok uzun sürdürmeyerek 1984 yılında EEMB'ye geçtim. Halen de oradayım. Evliyim. 13 yaşında bir kızım, 9 ve 4 yaşlarında iki oğlum var. Eşim Bilkent' te öğretim görevlisi.

• Öğrenciliğinizin büyük bir kısmı yurt dışında geçmiş. Bu konuda bugün ne düşünüyorsunuz?

O Sık sık yeni mezun /a da olmak üzere olan öğrencilerle konuşuyoruz. Özellikle iyi öğrencilerin sorunu "yurt dışına gitmeli miyim?". Bu çoğu kez yüksek lisans için ABD'ye gitmek anlamında soruluyor. Sanırım yüksek lisans çalışması yapmak birçok öğrencinin, hele ortalama ya da üstünde bir başarı

düzeyini tutturmuşsa, gerekli gördüğü bir şey; bence de doğru... Günümüzün teknoloji düzeyi, giriş aşamasının ötesine geçmemiş teknik bilgiyi yetersiz kılıyor. Yurt dışına gitmek konusunda öğrencilere şunu söylüyorum. Yüksek lisans çalışması burada da yapılır. ABD'de bir çok üniversitede yapılabileceğinden daha da iyisi Türkiye'deki iki üç üniversitede olur. Yani nitelik bakımından genel olarak gitmek gerekli değil bence. Bunu daha çok ileri araştırma ortamları için değil de master düzeyindeki çalışmalar için söylüyorum. Ancak dünyayı görmek, farklı bir toplumu, farklı bilim-teknoloji ortamlarını tanımak bakımından gitmek önemli. Ben Kanada'da Elektrik Mühendisliğinden çok daha yaşamsal bir konuyu öğrendim: Batı Demokrasisi. ABD'de ise beni en çok etkileyen yaşantılarım, oradaki öğrencilerle Vietnam

savaşı korusundaki konuşmaları ve bu savaşın ABD yenilgisiyle sonuçlanmasıdır. Yine unutamadığım bir olay, "Uçkağıtçı" diye tanınan Başkan Nixori'un televizyonda yaptığı gözü yaşlı veda konuşması ile onu izleyen öğrencilerde sezdiğim özgürlük, güvensizlik karmaşasıdır. "Gitmeli miyim?" diyen öğrenciyeye yanıtım evet oluyor. Ancak dönmek de var. Üniversite düzeyine dek burada okumuş bir öğrenci bu topluma borçludur. Giderken burs almamış olsa da borçludur. Kendi olanaklarıyla da gitmiş olsa, orada çalışarak da okumuş olsa ekmeğini yediği, ilkokul sırasına oturduğu, üniversitede laboratuvarından yararlandığı bu ülkeye karşı borçludur. Bir dostu terketmemek gerektiği için gereklidir dönmek. Bu dost hasta bile olsa... Bu dost yaygın yozlaşmaya tutulmuş, en gaddar acıları kendi kendi-

sine çektirecek ölçüde sapıtılmış bile olsa onu terketmemek gerekir. Yalnızca birey olarak yok olmamak için kaçmak haklı görülebilir kanımca. Onun dışında, yetişen kişiler, kendilerini yetiştiren topluma karşı borçludurlar. Bireyleri ezen, yokeden hastalıklardan toplumu kurtarmak için kendi çapında çorbaya tuz katmak için burada bulunmak gereklidir.

Kısacası toplumlara görmek, insanları anlatmak, bilimsel çalışma ortamını nedir öğrenmek, teknoloji üretiminin koşullarını saptamak için gitmek ama bu toplumun parçası olduğu için, burada pek de anlayışlı olmayan bir dosta karşı, o dosta katkıda bulunma borcu olduğu için dönmek; 6 dostun bizim varlığımızın temeli olduğunu biterek dönmek.

• Bugünün mezunları. İçin üniversiteyi meslek ortamı olarak seçmek pak çekici değil. Sizin mezun olduğunuz dönemle bugünü bu yönden karşılaştırır mısınız?

D Üniversite, 1980'li yıllarda çok sarsıldı. Türkiye'de buna YÖK diyoruz. ABD'de, İngiltere'de, birçok diğer Avrupa ülkesinde de sarsıldı. Fakülteler, bölümler kapandı. Bilimin değeri düştü/teknolojiye tepilmeye başlandı. Sosyal bilimler reklamcılığa yaradığı ölçüde, fizik, kimya, matematik ise elektroniğin emrine girdikleri ölçüde kabul görür duruma geldiler. Tüm dünyada üniversiteler ikinci plana itilirken "araştırma laboratuvarları" sivrildi.

Türkiye'de son on yılda emeğin değeri tüm kesimlerde nasıl düştüyse, üniversitelerde de öyle düştü. Buna ek olarak toplumsal çalkantıların faturası da üniversitelere kesilince 80'ler kuşağı için burası çekiciliğini yitirdi. Ülkemizde araştırma laboratuvarlarına, yani dar bir alana yönelmiş, eğitim yapmayan ve ileri teknoloji üreten kuruluşlara da rastlayamıyoruz. Bu durumda, bilimin yanından bile geçmeyip yalnızca teknoloji tüketen bir toplum olma yolumuz açılmıştır. Ama ne olursa olsun kafa emekçiliği bir meslek olarak yok olamaz. Araştırma ve eğitim üniversitenin temel işlevleriyse ve bunlar yürümeden toplumsal varlık sürdürülemezse üniversiteler de var olacaktır. Ancak toplumsal, ekonomik, bilimsel ve teknolojik örgütlenmeler biçim değiştirilebilirler. 1800'lerin Avrupa üniversiteleri, Osmanlı Medreseleri ya da 1950lerin ABD üniversiteleri artık geçerli modeller değildir. İletişimin alt yapısındaki gelişmeler klasik sistemleri zorlamaktadır. Er yaTJa geç, Türkiye de üniversitelerinin işlevini tanıyacak, üç beş tuğla yığarak üniversite yapılmadığını görecek, kafa emekçisinin değerini teslim edecektir

• Pekiyi YÖK'ten ve 1980'lerden önce bilimsel üretim, düşünsel dinamizm ve eğitim niteliği ne durumdaydı sizce?

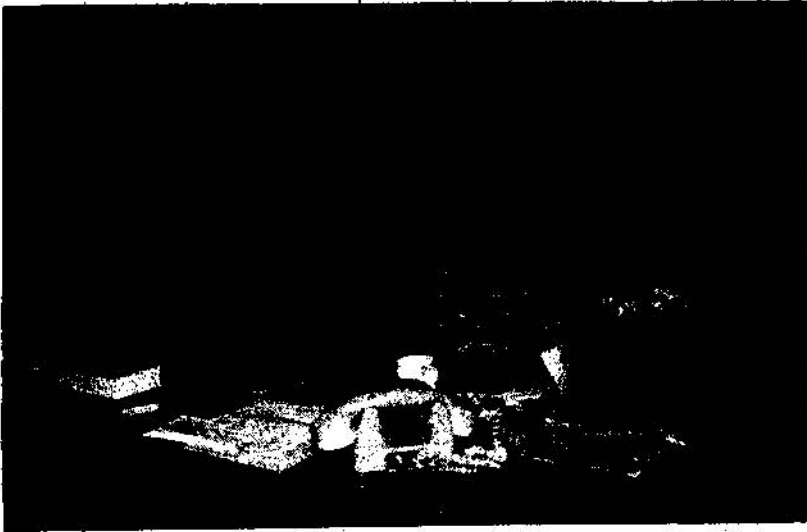
D 1980'lerden önce üniversite, "aydın" olma çabasıdaydı. 27 Ma-

yısla toplumun birçok kesiminden onay almış olan üniversite, işlevini ekonomik amaçlı teknoloji ya da uzun erimli bilim üretimi olarak değil, toplumsal değişimin güncel çözüm üretimi olarak tanımlıyordu. Öğretim üyeleri, görevlileri, mühendis, bilim adamı, sosyal bilimci, vb. olmadan önce aydın olma çabasıdaydılar. Nasıl uzun yıllar boyunca öğrenciler, liseliler bile, genç olmadan önce dava adamı oldular; aşkı, çiçeği, müziği tanımadan Politzer'i, Dimitroff'u tanıdılar ya da Dokuz İşğin peşine düştülerse üniversitedekiler de öyle toplumsal çalkantılarla uğraşıp durdular.

Bugün bazıları geriye baktıklarında "biz de mühendislik yapacağımıza, bölüm kurullarında Milli Demokratik Devrim tezini tartışıyorduk" biçiminde eleştiriler yapıyorlar. Oysa ki insanlar mesleklerini ailelerini, yaşamlarını tehlikeye atarak çalkantıya yaşıyorlardı. Kanımca.o dönemdeki birikim, toplumumuzun düşünsel gelişmesinde önemli bir yer tutar; * . . .

Bu birikim, önce de söylediğim gibi teknoloji üretimi yönünde değildi, çünkü -sanayi alt yapısının zaten önemli bir özgün teknoloji talebi yoktu; u^un verimli bilimsel çalışma da hiç" geniş, Şıaplı değildi; ama toplumsal oluşumun sancılarına çare, üretmek için yapıları çözümler, tartışmalar, tezler; şablonlar, eleştiriler, özeleştiriler tufan gibiydi. Ot>rtamda teknoloji üretimi gündemde değildi, saf bilim ise ancak fildişi kulde üretilebilirdi.

Eğer "işte özerklik, özerklik dediğimiz, üniversiteyi o noktaya getirdi" diyen'varsa şunu söyleyebilirim.-' özerk üniversite, toplumun bir dönemdeki taleplerini en esnek, en dinamik biçimde gerçekleştirir. Talep, yoğun ve ileri teknoloji üretimi ise, bunu isteyecek sanayi yapısı varsa, bunu en canlı biçimde karşılamının yolu özerklikten geçer. Ama aynı özerklik, toplumsal katmanların alt üst olduğu dönemlerde, üniversitenin bu çalkantı içinde sağduyulu, özgün arayışları gerçekleştirmesine ortam hazırlar. Tersine, özerkliği kaldırılmış üniversite, toplumsal gelişmede içinden

geçilen aşamaya uymayan çalışmalara yönlendirilebilecek, toplumdan kopartacaktır. Güdümlü üniversite, uzun erimli bilimsel üretimi ihmal etmek pahasına en kısa zamanda pazarlanması istenen teknolojilere yöneltilebilecek, özgün teknoloji üretebileceği bir noktada ise yine kısa erimli ticari kaygılarla teknoloji tüketicisi konumunda başarılabilir. Kısaca söylersem, özerklik, üniversitenin toplumun en etkin parçalarından biri olmasının koşuludur. Bu etkinlik, toplumun tarihsel taleplerine göre farklı alanlarda gerçekleşir.

• Yetkililerin, özellikle de YÖK başkanı Sayın Doğramacı'nın bir türlü açık olarak tanımlamadan, üzerine birçok şey söyledikleri özerklik kavramı var Sizce özerklik ve çağdaş üniversite ilişkisi nedir?

D Demin özerklik konusuna geldik. Bunun, üniversitenin toplumsal taleplere en esnek biçimde yanıt üretmesi için gerekli olduğuna değinmiştim. Bunu biraz açmakta yarar var:

Toplumun çeşitli kurumları birbirleriyle etkileşim içindedir. Üniversitenin işlevlerinden biri, birçok diğer kuruma, bu arada kendisine, nitelikli uzman gücü üretmek. Ancak eğitim işlevi, diğer okullardan farklı olarak eğitimin konusu olan alandaki uğraşlarla içiçe tanımlanır. Başka bir deyişle, üniversite, eğitimle birlikte araştırma yapmak, bilim, sanat, felsefe, teknoloji alanlarında üretken olmak zorundadır. Bunun da ötesinde üniversite mensubu -bu terimi öğretim kadrosunu, öğrencileri ve çalışanları içermek üzere kullanıyorum- tümleşik yaşam olanağına sahip durumundadır. Üniversite, bilim, sanat, spor, eğlence, felsefe vb. her türlü insan uğraşının etkileşimli olarak, birarada gerçekleştirildiği bir ortam olmalıdır. Ancak böyle garantilebilir "toplumun beyninin sağlığı..."

İşte özerklik, üniversitenin akademik, yönetsel ve parasal olarak bu tümleşik yaşamın, her alanında güdümsüz olmasıdır kanımca. Akademik özerklik, araştırma ve eğiti-

min, toplumsal gereklere üniversitenin kendisinin uygun gördüğü biçimde karşılık verebilmesidir. Yani az önce değindiğiniz esneklik. Ancak yönetsel özerklik olmadıkça akademik özerlikte gerçekleşemez. Üniversitenin her düzeydeki yöneticilerinin üniversite mensupları tarafından seçimle belirlenmesi olarak alıyorum yönetsel özerkliği. Güdümsüzlük, bunun temel hedefidir. Akademik ve yönetsel özerklikte parasal özerklik olmadan gerçekleşemez tabii. Kamunun katkısı, yani devlet bütçesinden ayrılan payın yanı sıra üniversitenin kendine kaynak üretebilmesi ve bu kaynakların kullanımında bağımsız davranabilmesi, tüm özerkliklerin sağlanması için geçerlidir.

Yine vurgulayacağım: özerklik, üniversite yaşamının tümleşikliğiyle birlikte anlam kazanır. Eğitimde, araştırmada, bunların yanı sıra sanatta ve tartışmada özerklik olmadan ne bilim olur, ne teknoloji.

• Türkiye'de 1980'li yılların sonuna gelirken, yeni bir üniversite modeli olarak Bilkent ortaya çıktı. Kimileri Bilkent'e artık tıkanmış olan eski üniversitelere seçenek olarak baktılar, kimileri de sert tepkilerle karşıladılar, "dukalık" olarak nitelediler. Bu konuda siz ne düşünüyorsunuz?

D Önce Bilkent deyince hangi özellikleri aklıma geliyor, onları sıralayayım. İster istemez kişisel bir sıralama bul. onu da belirteyim.

Bence Bilkent'in birinci özelliği YÖK Başkanı Sayın Prof. Doğramacı'nın girişimiyle kurulmuş olmasıdır. Ülkedeki tüm üniversiteleri denetleyen bir kuruluşun başındaki kişi, yine o kuruluş tarafından denetlenecek bir özel vakıf üniversitesi kuruyor. Bu, geniş bir kesimin kafasında çıkar çatışması olarak nitelenmiştir.

Bilkent'in bir ikinci özelliği, daha önce de değindiğimiz gibi Türkiye'de genel olarak emeğin, özel olarak da kafa emeğinin değeri hızla düşmüşken mensuplarına yüksek parasal olanaklar sağlayarak ortaya çıkmış olmasıdır. Aynı YÖK, ülke çapında 28 adet "üniversite" kurmuşken, birkaç bina ve bir rektörden oluşan kırsal üniversiteler ucuz unvanlar dağıtır ve düşük nitelikli "bize yeterli" öğrenciler yetiştirirken Bilkent "bambaşka" amaçlarla kurulmuştun Ne ülke genelindeki gerçek gelir düşüşü, ne de kafa emekçilerinin horlanması doğrudan ve yalnızca YÖK'ün sorumluluğunda değildir. Ama kısıtlı kaynaklan 28'e bölerek gerçekten iyi birkaç üniversitenin köküne baltayı vurduktan sonra doğusunda YÖK, batısında Meteksan, Tepe, vb. şirketler bulunan/bir arazide Bilkent'i kurmak kolayca desteklenebilecek bir girişim değildir.

"Tıkanmış olan eski üniversitelere seçenek" dediniz. Eski üniversiteler tıkanmamıştı. Yalnızca toplumsal tıkanıklıkların faturası üniversitelere çıkartıldı. Başarılı üni-

versitelere darbe vuruldu, sonra seçenек olarak 1950'lerin OOTU'sü yeniden yaratıldı.

Bu genel çerçevede Bilkent girişimine olumlu bakmak zor. Ancak tekil olarak ele alındığında, önemli bir insan gücü ve altyapı yatırımı yapmış olan Bilkent'in parlak başarılarına yönelmesi ve toplumsal işlevini gerçekleştirme dileğini de belirtmeden geçemeyeceğim.

• Türkiye'de çalışanların içinde buldukları açmazlardan öğretim elemanları da paylarını alıyorlar. Bunların başında gelenlerden biri de örgütsüzlük. Sorunların çözümü için birlikte davranılacak bir ortam ne yazık ki yok. Sızce öğretim elemanlarının örgütlenmesine ne ölçüde gereksinim var ve bu örgütlenme nasıl olmalıdır?

D Türkiye'de sendikalaşma hakkı birçok Batı ülkesine göre kısıtlıdır. İşçi-memur ayrımıyla memurların sendikalaşmalarına, derneklere katılmalarına bile çeşitli engeller getirilmiştir. Öğretim elemanları da öncelikle devlet memuru olarak bu kısıtların baskısı altındadır. Yukarıda değindiğim gibi toplumsal sorunlarda faturanın düşünen ve konuşan kesimlere çıkartılmış olması da 1980 sonrasında öğretim elemanlarının elini kolunu bağlamıştır.

Toplumsal örgütlerim©, aşağıdan yukarıya doğru sırasıyla dernekler, sendikalar ve partilerle olur. Bu sıra, hedeflerin siyasallaşması tektürel gülelik kazanması doğrultusundadır. Dernekler, ortak ilgilerin izlendiği, sendikalar, özünde ortak

ekonomik çıkarların kovalandığı, partiler ise toplum çapında politika oluşturulmasına katkıda bulunmayı hedefleyen örgütlenmelerdir.

Bugün Türkiye'de öğretim elemanları ancak toplumsal politikada söyleyecek sözü olmayan derneklere katılabilmektedirler. Henüz sendika ve parti düzeyinde etkinlik özgürlüğünü kazanmış değiliz. Ancak bu kısıtlamalar, öğretim elemanlarına has değildir. Toplumun çok geniş kesimleri örgütlenme özgürlüğüne kavuşmamıştır. Buna da genelde toplumun demokratikleşmesi" sorunu diyebiliriz. Kısacası öğretim elemanlarının hedefleyeceği kazanımlar bu sorunun dışında tutulamaz.

• Teşekkür ederiz.

D Ben teşekkür ederim.

ALA ADDİN SARISALTUK (3 Nisan 1954 -)

"Sen ki acıdan sözcükler dövdün güllerin örsünde
Ölüm gider, gül kalır halkımın yiğit sesinde."

7893 Sicil Nolu üyemiz Alaaddin SarıSaKuk'u elim bir trafik kazası sonucu kaybettik.

13 Nisan 1954 yılında Elazığ, Maden kazasında doğan Sarısaltuk 1978 yılında ADMMA'dan Elektrik Mühendisi diploması aldı. 11.4.1978 tarihinde PTT Diyarbakır Bölge Başmüdürlüğünde Şebeke Başmühendisliğinde göreve başladı. 27.12.1982 tarihinde PTT Yapı İşleri Müdürlüğünde kontrol mühendisi olarak görev alan Sarısaltuk bu görevini 15.4.1988'e kadar devam ettirdi. Bu tarihten itibaren Elektrik Tesisat Başmühendisi olarak devam etti.

6.8.1989 pazar günü gece saat 24.00 sularında özel otosuyja Malatya-Ankara karayolunda elim bir trafik kazası sonucu 6 yaşındaki kızıyla birlikte kaybettiğimiz Sarısakuk'uh eşi ağır yaralanmıştır.

1979'dan bu yana Odamız organlarının çeşitli birimlerinde görev alan arkadaşımız, 79-84 arası Diyarbakır İl temsilciliği yardımcılığı, 84-88 arası Diyarbakır Bölge Temsilciliği Yönetim Kurulu Üyeliği yapmıştı.

Arkadaşımızı kaybetmenin derin üzüntüsünü yaşıyor, dostlarına ve odamız camiasına başsağlığı diliyoruz.

Teknik eleman ve demokrasi mücadelesinin yılmaz savaşçısı, örnek insan, dostumuz, kardeşimiz; onurlu yaşamın mücadelemize ışık tutacaktır.